

Voorbeeldteksten voor je programma!

1. Kiezers willen een gezonde woning voor iedereen

Iedereen wil wonen in een huis dat gezond is – zonder schimmel, tocht of torenhoge energielasten. Gemeenten spelen een sleutelrol bij het bouwen en verbouwen van woningen. Door te kiezen voor toekomstbestendig bouwen en slim gebruik te maken van bestaande panden, kunnen we sneller, goedkoper én duurzamer woningen realiseren. Daarbij ligt er een mooie kans om boeren te betrekken bij de bouw – met vezelgewassen als lokaal bouw materiaal. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De link zijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma	Toelichting
De gemeente benut bestaande bouw door slim in te zetten op splitsen, optoppen en transformeren.	Dit bespaart 85% CO ₂ en 80% aan grondstoffen t.o.v. nieuwbouw. Zie EIB 2024. Sluit aan op artikel 5.129g Bkl.
De gemeente legt toekomstbestendige bouwnormen vast in het omgevingsplan op basis van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen .	Hiermee voorkom je stikstofproblemen, verlaag je energielasten en stimuleer je innovatie in de bouwsector.
De gemeente kiest voor binnenstedelijke bouw en versterkt voorzieningen op loop- en fietsafstand.	Dichtbij OV en voorzieningen bouwen versterkt de leefbaarheid en economische vitaliteit van wijken.
De gemeente bouwt 'netbewust' door af te stemmen met netbeheerders en ontwikkelaars.	Dit voorkomt netcongestie en vertraging en verlaagt publieke kosten voor netverzwaring. Zie Balanswijk van Alliander .
De gemeente maakt Water en Bodem Sturend (WBS) en bouwt buiten risicogebieden.	Hiermee voorkom je schade door wateroverlast en bodemproblemen – cruciaal bij klimaatverandering.

2. Kiezers willen betaalbare energie voor iedereen

Een warme woning, betaalbare stroom en geen zorgen over afhankelijkheid van instabiele regimes – dat wil iedereen. Door lokaal te besparen en op te wekken, houden we de energiekosten laag én krijgen bewoners meer grip op hun energiekosten. De energietransitie is niet alleen noodzakelijk, maar ook een kans: voor nieuwe bedrijvigheid, banen en betrouwbare energievoorziening dicht bij huis. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma

Toelichting

De gemeente ontwikkelt integrale projecten voor duurzame elektriciteit, warmte en infrastructuur.

Koppeling van opwek, opslag en gebruik maakt het systeem betaalbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig.

De gemeente ondersteunt energie- en warmtegemeenschappen actief.

In de Energiewet 2025 en Wet Collectieve Warmte krijgen zij een formele rol. Lokaal eigendom houdt opbrengsten in de regio.

De gemeente handhaaft energielabel C voor kantoren >100m².

Wettelijke plicht sinds 2023. Energiebesparing is laaghangend fruit dat vastgoedwaarde verhoogt.

De gemeente stimuleert duurzame maatregelen bij VvE's met praktische en juridische ondersteuning.

Veel potentieel op platte daken. Ontzorging maakt verschil voor kleinere VvE's zonder eigen capaciteit.

De gemeente kiest bij zon- en windprojecten voor natuurinclusief en dubbel ruimtegebruik en samenwerking met bewoners.

Minder ruimtebeslag, meer draagvlak. [Gedragscode Zon op Land](#) als richtlijn.

De gemeente stimuleert circulaire wind- en zonne-energie via beleidskaders, aanbestedingseisen en vergunningseisen.

Verkleint grondstofafhankelijkheid. R-ladder vormt beleidsbasis voor circulaire keuzes.

De gemeente waarborgt minimaal 50% lokaal eigendom van zon- en windprojecten.

Verankerd in het Klimaatakkoord. Leidt tot lagere energielasten en meer zeggenschap.

De gemeente ondersteunt woningisolatie via samenwerking met lokale initiatieven.

Lokale initiatieven zorgen voor draagvlak, werkgelegenheid en effectief maatwerk.

De gemeente stimuleert natuurlijk isolatiemateriaal bij renovatieprojecten.

Biobased isolatie is comfortabeler, gezonder, én vermindert afhankelijkheid van geïmporteerde producten.

De gemeente geeft bewonersinitiatieven voor warmteontwikkeling de ruimte.

Sluit aan op Wet Collectieve Warmte. Kleine netten zijn snel te realiseren en vergroten lokaal draagvlak.

De gemeente kiest voor netbewuste warmteoplossingen in wijken.

[Ontlast het elektriciteitsnet en voorkomt dure investeringen.](#)

De gemeente houdt zeggenschap over publieke warmtebedrijven met meerderheidsaandeel.

Alleen met een meerderheidsbelang blijft de zeggenschap over tarieven en duurzaamheid lokaal gewaarborgd.

3. Kiezers willen groene wijken en gezonde lucht

Een groene wijk is veel meer dan een mooi uitzicht. Bomen en planten zorgen voor schaduw, koelte en schone lucht. Ze maken buurten aantrekkelijker, gezonder en socialer. Tegelijkertijd helpen groene en waterrijke wijken om schade door hitte en hoosbuien te voorkomen. Luchtvervuiling door mobiliteit, landbouw en houtstook moet omlaag. Investeren in groen levert winst op: voor de gezondheid, de veiligheid én de woningwaarde. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma

Toelichting

De gemeente investeert in vergroening van versteende wijken. Zonder gebruik pesticiden. En stimuleert haar inwoners dit ook te doen.

Groene wijken verhogen leefbaarheid en vastgoedwaarde, en verlagen zorg- en klimaatkosten. Zie: Klimaatadaptatie in een stroomversnelling.

De gemeente stimuleert bewoners om tuinen, daken en gevels te vergroenen met inheemse en biologische planten. Door subsidies en begeleiding.

Kleine maatregelen hebben groot effect. Subsidies stimuleren participatie en gedragsverandering.

De gemeente koppelt rioleringsprojecten aan klimaatadaptieve inrichting en meer groen.

Efficiënte integratie van investeringen bespaart kosten en versterkt de wijkkwaliteit.

Gemeente stuurt met parkeerbeleid op gezonde mobiliteit. Kiest voor extra fietsenstallingen, betaald parkeren en P+R locaties aan de stadsrand of bij treinstations.

Fietsers en wandelaars krijgen ruimte, gescheiden van autoverkeer. In woonwijken is ruimte voor bewegen, recreëren en spelen.

De gemeente maakt schoolomgevingen groener en gezonder via beleid en subsidieregelingen.

Schoolpleinen als koele, leerzame en veilige speelplekken. Zie: Groene Schoolpleinen – IVN.

De gemeente bevordert schone mobiliteit door laadinfra, deelvervoer en milieuzones.

Vermindert uitstoot en verbetert luchtkwaliteit. Aantrekkelijk voor inwoners én bedrijven.

4. Kiezers willen onafhankelijkheid van buitenlandse grondstoffen

In een wereld waarin grondstoffen steeds schaarser én politiek gevoeliger worden, is lokale onafhankelijkheid een strategische noodzaak. Door in te zetten op hergebruik, biobased materialen en circulaire productie maken we onze economie gezonder, onafhankelijker en veerkrachtiger en versterken we het verdienvermogen van boeren en bedrijven dichtbij. In onderstaande tabel vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma	Toelichting
De gemeente sluit aan bij nationale circulaire doelen en vertaalt deze naar lokaal uitvoerbaar beleid.	ICER 2025 signaleert groeiend leveringsrisico van kritieke grondstoffen. Gemeenten kunnen sturen via inkoop, opdrachtgeverschap, ruimtelijk beleid, vergunningen en subsidies.
De gemeente stelt circulaire inkoopcriteria op, met name bij GWW-projecten.	Grote besparing mogelijk op materiaalgebruik. Sluit aan bij nationale aanbestedingsregels, het Rijk als launching customer en samenwerking in de provincie.
De gemeente stimuleert gebruik van biobased materialen in bouw en renovatie en past dit toe in eigen vastgoed.	Maakt de bouwsector minder afhankelijk van fossiel én biedt boeren een nieuw verdienmodel (bijv. vezelteelt). Zie: buildingbalance.eu .
De gemeente reserveert ruimte voor circulaire bedrijven op bedrijventerreinen.	Circulaire productie vraagt 30–40% meer ruimte. Tijdige reservering voorkomt toekomstige knelpunten.
De gemeente investeert in repair- en hergebruikcentra in samenwerking met sociale partners.	Verbindt circulaire doelen aan banen voor mensen met afstand tot arbeidsmarkt. Zie: Circulaire ambachtscentra.
De gemeente ondersteunt de reparatie-economie door samenwerking met bedrijven en (bewoners)initiatieven, zoals Repair Café's.	Past bij Europese 'Right to Repair'. Gemeenten kunnen via campagnes en infrastructuur gedragsverandering stimuleren.
De gemeente faciliteert deel- en repareersystemen in buurten en wijken. Maakt gebruik van de informatieve reparatiekaart.	Lagere consumptiedruk, sterkere gemeenschap én lokale economie. Buurtbiebjes, swap-events, Repair Cafés.
De gemeente weert reclame voor niet-duurzame producten via APV of convenanten.	Draagt bij aan gedragsverandering (bijv. campagnes), minder consumptiedruk en schonere publieke ruimte.

5. Kiezers willen gezond leven

Gezondheid begint bij de omgeving waarin je woont. Gemeenten hebben directe invloed op luchtkwaliteit, geluid, groen in de buurt en voedsel uit de omgeving. Dat biedt kansen om inwoners langer gezond te houden en tegelijkertijd zorgkosten terug te dringen. Investeren in gezondheid is dus óók investeren in een sterke lokale economie. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma

De gemeente weert bestrijdingsmiddelen waaronder glyfosaat in de gemeente en in ieder geval rond kwetsbare gebieden zoals woningen, scholen en ziekenhuizen, en neemt dit op in het omgevingsplan.

De gemeente maakt gezonde voeding onderdeel van lokaal beleid, in samenwerking met scholen, sportverenigingen en ondernemers.

De gemeente investeert in recreatief groen dichtbij huis, vooral in versteende wijken.

De gemeente stelt normen op voor geluidsarm ontwerp en rustige zones in de wijk.

De gemeente beperkt lichthinder door beleid te voeren op verlichting en reclame en donkerte te stimuleren.

De gemeente stuurt op donkerte en verbiedt via algemene Plaatselijke Verordening reclamezuilen en skybeamers die onnodig nachtelijk verlichten.

Toelichting

Beschermt de gezondheid van inwoners én het bodemleven. Zie [Almelo](#) en [Handleiding gemeentelijk beleid gewasbescherming \(CLM\)](#).

Gezonde eetomgevingen leiden tot lagere zorgkosten en versterken het welzijn van jongeren. Zie: [Gezonde gemeente – Voedingscentrum](#).

Groen dichtbij bevordert bewegen, verlaagt stress en verhoogt de vastgoedwaarde. Zie: [Natuur en Gezondheid – RIVM](#).

Goed voor concentratie, nachtrust en mentale gezondheid. Juridisch te borgen via de Omgevingswet. [Zie De Stille Stad](#).

Donkerte is essentieel voor slaap en biodiversiteit. Dit verlaagt ook energiekosten en voorkomt stress. Zie: [Handreiking Lichthinder – RIVM](#).

Via aanbestedingen en vergunningen kan de gemeente maatregelen eisen om verlichting minder hinderlijk te maken.

6. Kiezers willen gezond voedsel van gezonde landbouw

Een gezond bord eten begint bij een gezonde landbouw. Gemeenten kunnen de landbouw versterken die niet alleen voedsel produceert, maar ook zorgt voor natuur, schoon water en een mooi buitengebied. Door boeren perspectief te bieden met duidelijke keuzes in ruimtelijk beleid, voedselbeleid en gebiedsontwikkeling ontstaat een win-win voor inwoners én ondernemers. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma	Toelichting
De gemeente ondersteunt natuurinclusieve landbouw als voorkeursrichting in beleid en uitvoering. Gemeente stimuleert agroforestry en sluiten van kringlopen.	Sluit aan op het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en draagt bij aan een gezonde, toekomstbestendige sector.
De gemeente maakt korte voedselketens aantrekkelijk door vergunningverlening voor lokale verkoop simpel te maken.	Verhoogt het verdienvermogen van boeren en versterkt de regionale economie. Zie: Taskforce Korte Keten .
De gemeente stimuleert multifunctionele landbouw, waardoor landbouw kan extensiveren.	Zorgt voor diversiteit op het erf, extra verdienmodellen en levendige buitengebieden.
De gemeente werkt met provincie en grondbank om duurzame ondernemers voorrang te geven bij gronduitgifte.	Gericht grondbeleid combineert maatschappelijke doelen voor natuur, water en landschap met economische stabiliteit.
Gemeente maakt vezelteelt mogelijk en zorgt ervoor dat deze nieuwe vorm van landbouw natuurinclusief is.	Ondersteunt lokale biobased ketens en verkleint afhankelijkheid van geïmporteerde bouwmaterialen. Zie: Building Balance .
Gemeente maakt voedsel een eigenstandig beleidsthema en zet in op lokale, biologische en plantaardige ketens waarin boer en bewoner samenwerken.	Voedsel raakt gezondheid, economie, duurzaamheid én leefbaarheid. Voorbeeld: Broodje Utrecht , MEALPREP Rotterdam .

7. Kiezers willen een rijke natuur

Een landschap met natuur dichtbij maakt gemeenten aantrekkelijker, gezonder en klimaatbestendiger. De gemeente beschermt niet alleen de natuur niet, maar versterkt haar ook actief. Samen met bewoners, natuurorganisaties, boeren en ondernemers. Gemeente en provincie werken samen om de gemaakte afspraken over te realiseren natuur te halen. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma

Toelichting

De gemeente vergroot de biodiversiteit door natuur te versterken dichtbij huis, met name in verstedelijkte gebieden.	Natuur in de buurt verlaagt recreatiedruk op kwetsbare gebieden, verhoogt de leefkwaliteit en is aantrekkelijk voor bewoners en bedrijven.
De gemeente stimuleert landschapselementen zoals heggen, poelen en houtsingels via gebiedsgericht beleid.	Dit versterkt biodiversiteit, waterbeheer en landbouwstructuur. Aansluiting bij programma's zoals Groenblauwe Dooradering.
De gemeente past ecologisch bermbeheer toe en betreft bewoners bij inrichting en monitoring.	Vergroot draagvlak, verlaagt kosten en verbetert ecologische impact. Voorbeelden: ‘Heel Drenthe Zoemt’ , ‘Heel Zeist telt mee’ .
De gemeente ontwikkelt een biodiversiteitsvisie en koppelt deze aan ruimtelijke plannen.	Bundeling van ambities voorkomt versnippering, vergroot effect en maakt aanspraak op provinciale/rijkssubsidies mogelijk.
De gemeente vergroot stedelijke biodiversiteit via groene daken, gevelgroen en toepassing van de landelijke bomennorm .	Voldoet aan EU-verplichtingen (natuurherstelverordening), verhoogt vastgoedwaarde en verlaagt hittestress.
Gemeente benut de daken als waardevol oppervlak voor maatschappelijke doelen, waaronder natuur en water.	Gemeenten sturen met subsidies op waterbergend vermogen, biodiversiteit en biobased materiaal.

8. Kiezers willen invloed en betrokkenheid

Inwoners weten vaak precies wat er speelt in hun buurt of dorp. Gemeenten die inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties op tijd en serieus betrekken, nemen betere besluiten en krijgen meer draagvlak. Dat voorkomt vertraging én levert plannen op die echt werken. De Omgevingswet maakt participatie verplicht bij visies, plannen en vergunningen – en biedt gemeenten de kans om participatie stevig te verankeren in beleid én uitvoering. Hieronder vind je voor dit thema concrete tekstsuggesties voor je verkiezingsprogramma. De linkerzijde biedt overneembare programmateksten. De rechterzijde licht toe waarom dit slimme keuzes zijn – ook vanuit economisch en strategisch oogpunt.

Verkiezingsprogramma

De gemeente betreft inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij omgevingsvisies, -programma's en verordeningen.

Toelichting

Vroegtijdige participatie leidt tot betere plannen en voorkomt bezwaarprocedures. Zie: [artikelen 10.2, 10.7 en 10.8 van het Omgevingsbesluit](#).